

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus II. An mysterium SS. Trinitatis Lumine naturali cognosci possit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73455](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73455)

Ideo Christus Philippo Patrem videre curavit: ostende nobis Patrem, &c. non tantum subiecte: qui videt me, videt & Patrem meum; sed imperpet adiecit: Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est? quod fieri non potest, nisi esset una, eademque utriusque substantia. (5.) Jo. 16. v. 15. Omnia, quaecunque habet Pater, mea sunt. Et c. 17. v. 10. Et mea omnia tua sunt, & tua mea sunt. Ubi iterum indicatur; quidquid perfectionis in Patre est, illud indivisum reperiri in Filio.

11. Ceterum testimonia, quae specialiter Christo Divinitatem tribuunt in Tract. de Incarnatione contra Nestorianum & Arium proferemus. Spiritus S. Divinitatem consubstantiali omnino Scripturae testimonia probant, quibus tribuitur ipsi (1.) aequalitas & identitas cum Patre: ut 1. Joa. 5. *Et tres unum sunt* (2.) virtus creativa, ut Psal. 109. *Emitte Spiritum tuum & creabuntur* (3.) sanctificatio, ut 1. Corinth. 6. *Iustificati estis in Spiritu DEI nostri*. (4.) opus incarnationis ut Luc. 1. *Spiritus S. superveniet in te*. (5.) Opus miraculorum 1. Cor. 12. *Hec omnia operatur unus atque idem Spiritus*. (6.) Omniscientia, ut 1. Cor. 2. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda DEI*. (7.) Cultus laetitia, ut 1. Corinth. 6. *Nescitis, quia membra nostra templum sunt Spiritus S. glorificate, &c.* (8.) Gloria ultimi finis: ut 1. Pet. 7. *in quem desiderant Angeli proficere*.

Distinctio quoque Spiritus S. à Filio contra Sabellianos evincitur ex Joa. 5. ubi Christus de Spiritu S. loquens: *Alius est*, inquit, qui testimonium perhibet de me. Sed ubi est alius & alius, ibi est distinctio personarum. Sic rursus, Joa. 14. *Ego*, inquit, *rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis*.

Eandem distinctionem probat Missio, quae se Christus à Patre, & Spiritum S. à se & Patre missum vel mittendum testatur, de qua dilo. 25.

Contingit denique mysterii veritatem Verbum aeternum, cum formae baptismi intexuit confessionem SS. Trinitatis: *In nomine* (quo unitas substantiae asstruitur) *Patris & Filii, & Spiritus S. ubi ponitur distinctio & aequalitas Personarum*.

§. III.

19. *Objectiones hereticorum.*

Obijciunt haeretici, praesertim Ariani diversas Scripturas novi testamenti, quibus conantur evincere Verbum esse creatum. Nam

ARTICULUS II.

An mysterium SS. Trinitatis lumine naturali cognosci possit?

SUMMARI A.

1. Diversas sententiarum.
2. Principia naturalia in speciem contraria Trinitati.
3. Ostenditur mysterium Trinitatis non esse contra rationem naturalem.
4. Respondetur ad axiomata objecta.
5. Con-

R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. I.

C c

5. Con-

primò Patri asseritur majoritas. Jo. 14. *Pater major me est* (2.) Christus adnumeratur creaturis Colol. 1. *qui est primogenitus omnis creatura* (3.) Soli Patri tribuitur Divinitas. Joan. 17. *Hec est vita aeterna, ut cognoscant te solum DEUM vivum, & quem misisti Jesum Christum*. (4.) à Filio removetur omnipotentia: Jo. 5. *Non potest à se Filius facere quidquam*. (5.) Item omniscientia: *De die illa nemo scit, neque Filius hominis*. Marc. 13. (6.) tribuitur ipsi subiectio ad Patrem 1. Corinth. 15. *Cum subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius subiectus erit ei*.

Respond. Hec omnia rectè solvi unico dicto, & regulà D. Athanasii in Symbolo: *Aequalis Patri secundum Divinitatem, minor Patre secundum humanitatem*.

Cum nempe in Christo sint duae naturae Divinae & humanae, ut evincitur è claris textibus Evangelii & Ecclesiae definitionibus, Scriptura de Christo, & Christus de seipso aliquando tanquam de DEO, aliquando, tanquam de homine loquitur, quemadmodum & operationes Christi aliquando fuerunt Divinae, ut resuscitatio Lazari, aliquando humanae, ut lachrymatio, tristitia, &c. Ad prima igitur patet responsio ex Athanasio, nisi cum quibusdam PP. Graecis, & Hilario l. 9. de Trinitate, velis admittere majoritatem pro prioritate acceptam, quae cum addito est majoritas originis, principii & Auctoritatis, in quantum Pater est principium, & quodammodo Author Filii. Ad 2. Resp. Christum etiam ut DEUM posse dici primogenitum omnino creaturae, h. e. prius genitum à Patre, quam esset omnis creatura. Ad 3. Resp. Per exclusivam particulam *solum DEUM* excludi aliam, non aliud, h. e. pluralitatem non suppositorum, sed naturarum. Ad 4. Respondet S. D. q. 42. a. 6. ad 1. quod per hoc non subtrahitur Filio aliqua Potestas, quam habeat Pater, cum statim subdatur, quod, quidcumque Pater facit, Filius similiter facit, sed ostenditur, quod Filius potestatem habeat à Patre, à quo habet naturam. Ad 5. Respond. Christum ibi de se etiam ut homine negare scientiam tantum communicativam, & manifestativam, non quia diem illum extremi iudicii non cognosceret, sed quia aliis cognitionem occultaret, ac instar ignorantis se haberet. Ita Hilarius l. 10. de Trinit. *Hec nescita dici professio non est ignorantis infirmitas, sed tacendi dispensatio*. Ad 6. Respond. Subjectionem & similia Christo tribui ratione assumpta humanitatis.

Gentilium Philosophorum rationibus sequimur articulo occurreremus.

5. Cur ista axiomata in Divinis non aequè procedant, ut in creatis.
6. Ulterior ratio disparitatis.
7. Testimonia antiquorum Philosophorum pro Trinitate.
8. Testimonium Mercurii Trismegisti.
9. Testimonia Sybillarum.
10. Rationes naturales ad probandam Trinitatem.
11. Auctoritas Apostoli & Anselmi.
12. Scriptura & PP. docent naturalem incognoscibilitatem Trinitatis.
13. Ratio Angelici Doctoris.
14. Ratio D. Dionysii.
15. Ratio Scoti.
16. Neque datur probabile motivum naturaliter cognoscendi Trinitatem.
17. Ne quidem supposita aliqua revelatione.
18. Congruentia quadam & vestigia Trinitatis explicativa hujus mysterii.
19. Juxta Angel. Doctorem nemo Philosophorum agnovit Trinitatem.
20. Mercurium Trismegistum agnovisse probabile est; idque ex libris Moysis.
21. Sybillarum oracula fuerunt ex revelatione.
22. Rationes in oppositum allatae diluuntur.
23. Exponitur Auctoritas D. Anselmi.
24. In statu pura natura non daretur cognitio Trinitatis.

I. Quadrifariam divise inveniuntur sententiae. Sunt, qui dicant, mysterium Trinitatis esse contra rationem naturalem, quae tribuitur Holkot in 1. dist. 3. Secunda è diametro opposita docet, lumine rationis naturalis demonstrativè & evidenter cognosci posse, quae fuit sententia Abailardi impugnata à D. Bernardo, tribuitur quoque Raymundo Lullio, & ex parte Augustino Eugubino. Tertiò. Alii medià viâ incidentes existimant, supposità aliqua præviâ fide & revelatione posse lumine naturali certò deveniri in notitiam Trinitatis, cujus sententia videtur fuisse Rich. à S. Victore. Quarta demum S. Anselmi & D. Th. Aquinatis communisque DD. est, Rationem naturalem, sive supposità, sive non supposità revelatione non posse obtinere positivam & convincentem notitiam hujus mysterii.

§. I.

Mysterium SS. Trinitatis non est contra rationem.

2. Tam Gentiles polytheitæ, quam hæretici Tritheitæ, Ariani, alique oppugnant mysterium SS. Trinitatis, eò quòd repugnet lumine rationis naturalis. Nam primò ajunt, adversatur illi notissimo principio Dialectico: *quæcumque sunt eadem unum tertio, sunt eadem inter se.* & alteri huic affini: *quidquid affirmatur de uno, affirmatur etiam de altero identificato cum illo, vel, quòd dicitur de omni, dicitur de quolibet contento sub illo.* Quorum utrumque principium innititur illi irrefragibili veritati lumine nature & ex terminis notæ. *Quodlibet est, aut non est. Vel, impossibile est idem simul esse, & non esse. Duo contradictoria non possunt simul esse vera, vel falsa.*

In mysterio autem Trinitatis tres personae sunt idem cum essentia Divina, nec tantum sunt idem inter se: neque quæ dicuntur de essentia, eadem verificantur de personis, cum illa communicetur, personae non communicentur. Rursus: Lumine natura notum est, quòd, ubi est ordo originis & processions unitus ab altero, ibi non sit similitas nature: oppositum est in Trinitate, ubi non obstante processione unitus personae ab altera, nihilominus est simultanea omnium coæternitas & coessentialitas. Non minùs cum rationis naturalis dictamine pugnat, esse, quòd est in productione, non distingui ab esse, quòd est in productione, & productum in suo esse non dependere à producente, quòd tamen admittendum est in Trinitate personarum.

Sed vera & Catholica omnium DD. sententia est, mysterium SS. Trinitatis nequaquam esse contrarium rationi naturali. Nam prima verum non repugnat vero, sed verissimum est mysterium SS. Trinitatis; lumen quoque rationis naturalis, utpote mentibus à DEO infusum est verum: ergo impossibile est, ut mysterium SS. Trinitatis sit contra rationem naturalem, quamvis tandem infinitis passibus abperg ediat. Secundo, quæ sibi contrariatur, intra ejusdem ordinis limites contineri debent: sed veritas SS. Trinitatis longè ultra excedit ordinem & limites rationis ac lumine naturalis: ergo ipsi contrariari non potest. Unde tertiò. Ut mysterium SS. Trinitatis esset contra rationem naturalem, deberet ostendi aliquod principium irrefragabile, ex quo per legitimam consequentiam deduceretur repugnantia ipsius; atqui nullum ejusmodi principium & dicitur ostendi potest, ut ex oppositarum rationum solutione patet.

Igitur ad 1. Respondeo juxta dicta in primo Tractatu Disput. 4. a. 3. illud axioma (quòd frustra aliqui conantur vocare in dubium) non refragari mysterio Trinitatis: nam quæ sunt eadem uni tertio adequatè, & tam re, quàm ratione, tam formaliter, quàm virtualiter, sunt eadem inter se, concedo; quæ sunt eadem uni tertio inadæquatè & identitate reali formaliter non autem rationis & virtuali, nego. Atqui Pater identificatur cum Divina essentia, ut non identificetur cum omni eo, cum quo essentia identificatur, nempe cum Filio & Spiritu S. quòd est inadæquate identificari, & identificatur cum ipsa formaliter, ut tamen ratione & virtualiter distinguatur. Ad 2. quoque & 3. Resp. Illa axiomata rationis naturalis non nisi de rebus creatis, materia & potentialitati immeritis verificantur, quia ortum trahunt à rerum limitatione & potentialitate, neque sub aliquo communissimo principio, vel termino tam entis in creatis quàm creato communi habere locum.

Si petas rationem, cur ista axiomata in rebus creatis procedant, fallant verò in Divinis & cur in creatis absque limitatione valeat ista regula: quæcumque sunt eadem. &c. in Divinis verò non nisi limitatè, si sint eadem adequatè, re & ratione? &c. Respondeo primò rationem esse, quòd hoc sit præcipuum sanctæ

Fidei mysterium, quod omnem rationem transcen-

Hic responsione olim competente Ariano-

Respondet secundo. Disparitatem inter

De his quoque regulis loquens Cyrillus Alex.

Declaratio ulterior potius, quam ratio dispa-

comparatis nulla sit nisi virtualis propter eminentē

Hinc sapienter monet Eminentiss. noster de

§. II.

Argumenta suadentia existentiam vel possi-

Primum argumentum movet Engubinus l. 1. 7.

Calum ad iuro te DEI Magni sapiens opus,

Ex Græcis quoque sapientibus præpter Atha-

Cum primis verò allegatur Hermes seu Mercu-

edidit oraculum, dicens, in Trinitate unam esse Divinitatem, his verbis. Erat lumen intellectuale ante lumen intellectuale. Et erat semper Mens Mentis luminosa. Et nihil aliud erat, quam horum unitas, & Spiritus omnia continens. Extra hunc non DEVS, non Angelus, non substantia ulla alia. Omnium enim Dominus & Pater, & DEVS, & omnia sub ipsum, & in ipso sunt. Nam verbum ejus perfectum, ex se, & secundum & opifex lapsum in secunda natura, & aqua fecunda prolificam fecit aquam. Celebratur præ aliis dictum ejusdem Trismegisti, quo Mysterium SS. Trinitatis haud obscure significavit: *Monas genuit Monadem, & in se suum reflexit ardorem.*

9. Nec prætermittenda sunt vaticinia Sibyllarum, quæ non tantum Incarnationis, sed etiam Trinitatis mysterium distinctis verbis indicârunt, iisque D. Justinus M. Clemens Alex. aliique Ecclesiæ PP. tanquam principiis admissis à Gentilibus contra eosdem Gentiles sæpe pro Christiana veritate pugnarunt. Sibyllæ Delphicæ adscribendum oraculum existimat Eminentiss. de Aguirre disp. 53. l. 4.

Principio DEVS est, tum Sermo & Spiritus istis Additur: Equæva hæc sunt, & tendentia in unum.

Non minus exprimitur Trinitas in illo carmine, quod habetur l. 6. oracul. Sibyllinorum.

Æterni Magnum Natumcano pectore ab imo.

Cui solum Genitor tribuit supremus habendum,

Nondum progenito siquidem de corpore duplex

Exiit. Est autem perlatus fluctibus amnis

Jordanis, glauco cuius pede voluitur unda.

Et igne ex primo primus DEVS, qui & suavem

Spiritu factum albis alis columba, &c.

Ubi sermo habetur non tantum de Genitore, & genito, de quo frequens mentio, & penè graphica descriptio in carminibus Sibyllinis, sed etiam de Spiritu S. in Christi baptisate apparente sub specie columbæ. Et ne quis existimaret, plures DEOS asseri in 3. personis etiam unitas habetur expressa in l. 8. illo versu:

Solus enim DEVS est, non est DEVS alter ab illo.

Ceterum neque antiqui Philosophi, neque Sibyllæ mysterium SS. Trinitatis aliunde, quam ratione naturali didicerunt; præsertim cum D. Ambrosius in Comment. Ep. 1. Corinth. c. 11. expressè dicat, Sibyllas Diabólico potius, quam Divino spiritu agitata oracula edidisse.

10. Ex ratione quoque ducitur argumentum: Ratio naturalis dicat Ens actualissimum esse illimitatum: rursus, eadem ratio dicat, intelligentiam actualissimam esse sui intelligibiliter expressivam, & inclinativam in sui amorem: atqui Verbum procedit per expressionem intelligibilem, & Spiritus S. per amorosam inclinationem: ergo per rationem naturalem deveniri potest in cognitionem diversarum processionum, adeoque & mysterii totius SS. Trinitatis.

Secundò. Ratio naturalis dicat bonum esse sui communicativum: adeoque quanto majus bonum, tanto perfectius sui communicativum: sed eadem ratio dicat DEUM esse summum & infinitum bonum: ergo pariter dicat DEUM esse summum & infinito modo communicativum: sed ista infinita communicatio fit per processionem ad in-

tra, quæ simul communicatur consubstantialitas natura, in quibus totum mysterium Trinitatis consistit: ergo ratione naturali mysterium Trinitatis deprehendi potest.

Tertiò. Gignere sibi simile est magna perfectio, DEO nequaquam deneganda, unde dicitur II. 66. qui alios parere facio, ipse non pariam: qui ceteris generationem tribuo, sterilitis ero: ergo dari in DEO processionem generativam naturali lumine cognosci potest.

Quartò. Perfecta amicitia non datur sine personarum se reciprocè amantium æqualitate; neque perfecta felicitas sine æqualium societate: sed neque perfecta amicitia, neque felicitas DEO deneganda est, ut lumen rationis dicat: ergo in illo admittendam esse æqualitatem plurium personarum dicat ratio naturalis.

Denique & S. Anselmi autoritas in hæc sententiam allegatur, qui exponens illud Rom. 11. *Invisibilia DEI per ea, quæ facta sunt, intellectus conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus & Divinitas, dicit, nomine virtutis rectè intelligi filium, & nomine Divinitatis Spiritum S. ut & Cyrillus l. 1. Thel. c. 5. probat, per virtutem DEI in illo sacro textu significari filium. Atqui hoc loco Apostolus redarguit antiquos Philosophos tanquam inexcusabiles, quòd cum Veritatem Divinitatis lumine naturali cognovissent, non tamen ut par erat, DEUM gloriificaverint: ergo agnoscat Apostolus distinctionem trium personarum à Philosophis naturali lumine agnitas fuisse.*

§. III.

Resolutio negativa.

Communis tamen Catholicorum DD. sententia est in claro S. Scripturæ textu fundatam posse ratione naturali, discursu vel evidenti, vel positivè probabili perveniri in noticiam SS. Trinitatis. Sic indicavit Christus Matth. 11. cum dixit. *Nemo novit Patrem, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* & c. 16. ad Petrum *caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus.* Apostolus quoque 1. Corinth. 2. v. 7. & 8. *Loquimur DEI sapientiam in mysterio, quæ absconderata est, quam nemo Principum hujus sæculi cognovit.*

Ita & SS. PP. loquuntur. D. Ambros. l. 1. de fide ad Gratianum: *Non potest homo sua intelligentiâ æternæ generationis scire secretum: minus de patre os silet, &c.* D. August. l. de Spirit. & c. 22. *Et his, quæ cognoscuntur à nobis, quadam sunt inter rationem, ut ea, quæ sensu percipimus: quedam autem secundum rationem, ut ea, quæ ratione percipimus; quadam denique supra rationem, quæ nec sensus docet, nec ratio persuadet, sed sua Divinâ revelatione comprehenduntur, aut Divinæ Scripturarum auctoritate creduntur: ut DEVS in una substantia esse personaliter trinus.* D. Anselmus noster monolog. c. 62. *Videtur mihi hujus tam sublimis rei secretum transcendere omnem intellectus aciem humani, & idcirco conatum applicandi qualiter hoc sit, continendum putat.*

Probat primò ratione ex Ang. Lock. q. 32. a. 1. desumpta. Non datur de DEO naturalis cognitio, nisi per creatos effectus, qui ratione sunt in-

intrinsicæ dependentiæ ducunt in cognitionem creatoris, à quo procedunt: sed effectus creati non procedunt à DEO, ut trino, & secundum proprietates aut subsistentias relativas; sed ab ipso ut præintellecto relationibus, secundum rationem omnipotentis & artis communem omnibus Divinis Personis: ergo naturali lumine Trinitas, ne quidem, ut possibilis cognosci potest. Nam si ut possibilis cognosceretur, cognosceretur etiam ut actu existens, cum nihil DEO intrinsicè sit possibile, quod non hoc ipsum sit in DEO.

Secundo. Præcipuum fidei nostræ mysterium & fundamentum lumini naturali non potest esse perivium, juxta citatum Apostoli textum. *Loquimur DEI sapientiam, &c.* sicut enim ipsa fides, sic vel maxime fundamentum fidei debet esse invidens.

14. Tertio probatur ratione desumpta ex S. Dionysio c. 7. de Divin. nomin. Triplex est modus cognoscendi Divina: primus per detractionem, h. e. ablationem imperfectionum, quæ reperiuntur in creaturis, veluti cum DEUM dicimus incomprehensibilem, immortalem, immutabilem &c. Secundus quasi per additionem & supereminentiam perfectionum, quo modo SS. PP. DEUM appellant super sapientem, super bonum, &c. quo significantur perfectiones, DEO nobisque analogice communes modo infinitè perfectiori reperiuntur in DEO. Tertius per ascensum ab effectibus ad causam. Sed nullo ex his omnibus modis possumus naturaliter habere evidentem cognitionem Trinitatis: ergo. Non primò modo: quia Trinitas non affirmatur de DEO per remotionem alicujus imperfectionis repetitæ & cognitæ in effectibus creatis: neque nobis naturaliter constare potest, an sit possibilis talis perfectio. Non secundò modo, quia per illum manuducimur ad cognoscendas perfectiones Divinas, quæ nobiscum sunt analogice communes. Non tertio modo, quia, ut dictum, SS. Trinitas non causat ista creata secundum suas proprietates personales, sed secundum perfectiones absolutas sapientiæ, artis, omnipotentis, &c.

15. Probatur quartò argumento subtilis Scoti. Prædicata, quæ per se propriissime includuntur in conceptu subjecti, cognosci nequeunt illo lumine, quo obtineri non potest quidditativus & propriissimus conceptus subjecti: sed Trinitas personarum in unitate substantiæ est propriissima DEO, & incommunicabilis creaturæ: ergo lumine naturali, quo quidditativum DEI conceptum habere non possumus, nequit penetrari.

16. Quæ argumenta evincunt, neque positivam probabilitatem hujus mysterii naturali ratione obtineri posse; nam & ista principium habet à sensibus, sed ne probabilis quidem connexio alicujus creaturæ sensibus perceptæ cum relativis subsistentis cognosci potest. Præterea omnis etiam probabilis discursus nicitur illo principio, quæcumque sunt eadem uni tertio, &c. sed ratio naturalis potius oppositum deducet ex hoc principio, quam mysterium Trinitatis. Unde: illius virtute luminis naturalis cognosci non potest, quod transcendit prima principia ipsius: sed mysterium Trinitatis transcendit prima principia nostri intellectus: nempe dictum de omni & nullo: quæcumque sunt eadem, &c. ergo.

17. Sed nunquid saltem supposita revelatione SS.

Trinitatis potest intellectus invenire rationes evidenter aut probabiliter illativas ejusdem mysterii, vel ex alterius veritatis supernaturalis v. g. visionis beatificæ revelatione procedere ad inferendum SS. Trinitatis mysterium: sicut supposita revelatione rationalitatis in Christo, infert evidenti discursu, Christum esse risibilem? Sed ne hoc quidem est admittendum; non enim ulla revelatio facit, ut sit aliqua connexio hujus mysterii cum effectibus creatis, vel ut illud contineatur sub principii nostri intellectus, sed ipsum remanet primum principium indemonstrabile nostræ S. fidei: ergo neque facta revelatione datur evidens vel positivè probabilis cognitio Trinitatis. Dixi: positivè probabilis; nam negativè datur evidentia Trinitatis, in quantum solvi possunt omnia argumenta opposita contra Trinitatem, de quo hoc loco non est disputatio.

Præterea supposita revelatione dantur quædam congruentia, umbræ & vestigia Trinitatis in rebus creatis: quibus hujus mysterii credibilitas confirmari & declarari possit: quæ tamen, quia plus continent recessus, quam accessus, dissimilitudinis quam similitudinis, ad veram probabilitatem adstruendam non sufficiunt.

Porro ejusmodi vestigia SS. Trinitatis cernuntur in ternario numero multitarum rebus creatis insita. Nam (ut observat Contensonus) tres gradus essendi, videlicet esse, vivere & intelligere totam componunt creaturarum universitatem: 3 sunt rerum seu corporum naturalium principia apud Peripateticos, privatio, materia & forma; apud Chemicos, sal, sulfur, & mercurius. 3. genera entium, purè Spirituale, purè corporeum, & corporeo-Spirituale: tres hierarchiæ Angelorum, & cujuslibet hierarchiæ tres ordines: triplex animæ facultas, intellectus, memoria & voluntas: tres proprietates entis, tres corporis dimensiones, &c. unde nec mirum, quod Gentiles ternarium numerum quasi sacrum in sacris suis observaverint, sive quædam observatione natura, sive instinctu Diaboli Divinum cultum affectantis, quemadmodum & Peruanos 3. solis statuas adorasse, refert cit. de Aguitre num. 16.

Nonnullas etiam idoneas similitudines ad exponendam Trinitatem refert D. August. ut Sermon. 38 de V. D. quod sicut in eodem tempore simul sunt ignis, splendor & calor; ita & in æternitate simul sunt Pater ignis consumens, Filius candor lucis æternæ, & Spiritus S. suo amore corda nostra calefaciens. Et Sermon. 1. de V. Ap. c. 53. adducit similitudinem solis, in quo uno sunt cursus, splendor & calor. l. 14. de Trinit. c. 8. Tres animæ operationes. Mens, inquit, meminit sui, intelligit se; hoc si cernimus, cernimus Trinitatem, nondum quidem DEVM, sed imaginem DEI. Quæ omnia tamen, ut dictum, cum tantum mysterium rudioribus aliquatenus adumbrent, tamen ad probativum medium non sufficiunt, cum adhuc semper major disparitas quam paritas cum summæ Trinitatis mysterio reperitur.

§. IV.

Satisfit fundamentis in oppositum adductis.

Argumentum è Scriptis antiquorum Philosophorum petivum universim respondet Angelicis

gelicus Doctor q. 32. a. 1. ad 1. Philosophos non cognovisse mysterium Trinitatis per propria, quae sunt paternitas, filiatio, & processio, sed secundum quaedam essentialia attributa, quae appropriantur personis, nempe potentiam, sapientiam & bonitatem. Speciatim de Platonico respondet, quod cum uteretur vocabulo Verbi, illud non intellexerint, secundum quod Verbum significat Personam generam in divinis, sed secundum quod per Verbum intelligitur ratio idealis, per quam DEVS omnia condidit, quae Filio appropriantur: imò quod posuerint unum primum ens, quod vocarunt Patrem totius universitatis rerum, deinde aliam substantiam sub eo, quam vocabant mentem, in qua erant rationes omnium rerum; non tamen ponebant tertiam substantiam, quae videretur Spiritui S. respondere: unde Plato non Trinitatem aequalium Personarum in unitate substantiae, sed vel solum principiorum dualitatem, vel ad summum triplicitatem agnovit, cum inaequalitate & distinctione naturarum, ita ut summa natura esset in Patre, in ceteris vero inferior & dependens à Patre; qui (inquit turtum loco cit. S. D.) fuit error Origenis, & Arit sequentium Platonicos, quo ex capite Tertullianus Platonem omnium haeticorum condimentarium appellavit. Trismegistum quoque D. Thomas sic interpretatur: Cum dixit: Monas genuit Monadem, & in se suum reflexit ardorem: non est referendum ad generationem Filii, vel processionem Spiritus S. sed ad productionem mundi. Nam unus DEVS produxit unum mundum propter suipsius amorem. Ita Doctor Angelicus.

20. Non tamen eo inficias, SS. Trinitatis arcanum probabiliter à Mercurio Trismegisto cognitum & Scriptis traditum fuisse, siquidem ipsius testimonio antiqui PP. usi fuerunt adversus Gentiles, & Lactantius l. 1. divin. instit. c. 6. & l. 4. c. 6. & 7. Non dubito, quin ad veritatem Trismegistus hanc aliquam rationem pervenerit: qui de DEO Patre omnia, de Filio verò locutus est multa, quae Divinis continentur arcanis. Ergone ad illius summi arcani cognitionem naturalis rationis ductu pervenit? Nequaquam; nam quidquid nonnulli sentiant de istius Mercurii antiquitate, eumque Moyse antiquiorem faciant; longè verosimilius est, Moyse juniorem fuisse, atque ex eius tum dictis, tum scriptis veritatem Trinitatis hausisse, siquidem Moyles Inacho & Ifidi, quam Aegyptiis literas tradidisse, Graeci suis fabulis inserverunt, ex D. Justini & Tertulliani mente coevus fuit; imò eundem Moysen non tantum inter sacros, sed etiam prophanos scriptores primum fuisse, ac propter litterarum inventionem, modò sub Anubis, modò sub Mercurii schemate & nomine ab Aegyptiis pro DEO habitum & honoratum, eruditè probat Eusebius Nierenberg. de Orig. S. Scripturae l. 3.

21. Quod ad Sibyllas attinet, constat eas supernaturali instinctu & revelatione futura didicisse; neque refert, quòd simul fuerint Gentilium Diis sacrisque additae: est enim propheta gratia gratis data, quae non requirit sanctitatem subiecti;

voluitque DEUS ad majorem evangelii praeparationem uti ministerio istarum Gentilium Virginum, ut ipsarum ore Gentiles Divino Verbo credulos confunderet, suisque armis oppugnantes quemadmodum & ipsi Demones Christi adventum enunciant à suis idolis coacti fuere.

Ad primam rationem Respondeo. Etiam si ratio naturalis dicitur Ens actualissimum esse intellectivum adeoque expressivum & prolecutivum in expressione & amore essentiali, non tamen expressione & amore notionali cum distinctione personarum proprietatum in unitate essentiae.

Ad 2. Respondeo. Intellectum sibi relictum contentum fore, quòd DEUS seu bonum infinitum sit infinite sui diffusivum per productionem & creationem è nihilo, quae requirit virtutem infinitam, nulli creaturae communicabilem. Ipsam, verò communicabilitatem ad intra non nisi revelatione potest cognoscere.

Ad 3. Respondeo. Abstrahendo à revelatione, gignere sibi simile non esse perfectionem gignentis; neque enim à natura intenditur propter perfectionem gignentis & individui, sed propter perfectionem & bonum speciei, adeoque non reperitur in Angelis, ubi non datur corruptibilitas & multiplicatio individuum sub una specie. Porro Divinae generationis arcanum cum infinitis superet generationem humanam, ab ista non est fas ad illam argumentari: unde & Ilaia: Generationem ejus quis enarrabit! Sed neque cognitã generatione sequitur cognosci identitatem naturae in genito & processionem Spiritus S. Adeoque nec admittã cognitione generationis adhuc cognoscetur mysterium SS. Trinitatis.

Ad 4. Respond. Per rationis naturalis iudicium nullam amicitiam & societatem quantamvis fore intra DEUM, quem infinita natura condidit nemini parem esse sineret; cum tamen perfectio amicitiae & societatis non nisi inter pares, aut similes invenitur. Diceret quoque, amicitiam & societatem esse infirmitatis humanae praesidia, quae in DEUM transferri non debent, qui bonorum nostrorum non eger, & soli sibi sufficit unus.

Ad ultimum ex D. Anselmo adductum. Respondeo ex S. D. supr. cit. antiquos Philosophos per ea, quae facta sunt, cognovisse DEUM tantum, secundum praedicata communia, ut sunt virtus, potentia, sanctitas, Divinitas, quae tribus personis appropriantur, ita tamen, ut ejusmodi appropriationis peculiares rationes, & proprietates personales non cognoverint, adeoque nec DEUM ut Trinum, sed ut unum solummodò ex creaturis agnoverint.

Inferes ex dictis: si daretur status purae naturae, in illo nullam haberi posse cognitionem Trinitatis. Ratio est: quòd status purae naturae praescindat ab omni dono supernaturali; sed impossibile est sine lumine supernaturalis revelationis cognosci SS. Trinitatem, ut hucusque probavimus; ergo pariter est impossibile, ut in statu purae naturae cognoscatur mysterium SS. Trinitatis.

DISPU.

DISPUTATIO XXI.

DE

Divinis processionibus.

Ad q. 27.

Præmissis in priori disputatione præliminaribus, nunc ad ipsius SS. Mysterii particularem expositionem progredimur; & quia Divinæ Personæ constituuntur relationibus; relationes vero fundantur in processionibus; ideo cum S. D. primò de processionibus, deinde de relationibus, disputabimus.

ARTICULUS I.

An, quæ, & quot sint processionés in Divinis?

SUMMARIÀ,

1. Processio quid nominis?
2. Veritas Catholica de existentia processionum.
3. Ratio illarum.
4. Numerus processionum.
5. Quo sensu in Divinis sit Ens ab alio?
6. Nulla sequitur dependentia in persona procedente.
7. Disparitas de visione beatifica.
8. In Divinis non datur causa, aliud, alter, principium: datur alius, & principium.

§. I.

Existentiæ & numerus processionum.

Processionis nomine intelligimus emanationem, live originem unius ab alio tanquam principio producente, quæ considerata ex parte termini procedentis est & dicitur processio passiva, ex parte vero principii producentis est & dicitur processio activa. Quòd si terminus productus sit extraneus producenti, vocatur processio transiens & ad extra; quo modo transeunt à DEO procedunt omnes effectus creati. Si sit intra producentem, vocatur processio immanens, & ad intra, de qua agitur in præsentibus.

2. Est imprimis fide certum, dari in DEO reales processionés, ita pronuntiantem Symbolo Nicæno, de Filio quidem per illa verba: *DEUM de DEO, lumen de lumine, &c.* ac de Spiritu S. *Qui ex Patre Filioque procedit.* In symbolo quoque Athanasii dicitur: *Filius à Patre solo est, non non factus, nec creatus, sed genitus, Spiritus S. à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Constat ex sacro textu, ubi de seipso & secunda Persona Christus Jo. 3. *Ego ex DEO processi.* Et Joa. 16. *Exivi à Patre & veni in mundum.* De Spiritu S. autem Jo. 15. *Spiritus Veritatis, qui à Patre procedit.* Quæ verba de processione ad intra, non de extranea processione effectus à sua causa (ut in piè interpretatur Arius) accipienda esse docent alia Script. verba, quibus Filii cum Patre consubstantialitas asseritur: ut Jo. 10. *Ego & Pater unum sumus.* Jo. 14. *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est?* Atque ita definitum habetur verbis ejusdem Symboli Nicæni.

3. Ratio quoque est primò. Datur ex fide Trinitas Personarum, inter se realiter distinctarum:

ergo etiam datur processio realis. Consequentia probatur. Nisi daretur oppositio relativa, non daretur realis distinctio Personarum; sed nisi daretur realis processio, non daretur realis distinctio Personarum: ergo. Major constat ex receptissimo axioma Doctorum Catholicorum, quòd in Divinis nulla est realis distinctio, ubi non obviat relationis oppositio. Minor etiam est certa: quia relationes Divinæ fundantur in origine & processione unius ab altera.

Secundò. Processiones intelligibiles & immanentes depurari possunt ab omni imperfectione; atque juxta Catholicum dogma cum intima communicatione essentia & consubstantialitate conjunctæ, in DEO arguunt infinitam perfectionem fecunditatis: ergo sunt admittende in DEO.

Ceterùm ex his ipsis Scripturæ locis de numero processionum constare potest. Tot nimirum sunt processionés passivæ, quot sunt termini & Personæ procedentes; sed plures personæ procedentes ex memoratis Scripturæ locis non sunt, quàm duæ, Verbum videlicet & Spiritus S. ergo neque plures sunt processionés passivæ. Cùmque processionibus passivis respondeant processionés activæ; quemadmodum cuilibet termino producto respondet principium producens, toridem quoque sunt processionés activæ.

Præterea tot sunt processionés activæ, quot sunt actus immanentes, quibus aliquis terminus ad intra produci potest: sed actus immanentes sunt tantùm duo; actus videlicet intelligendi & volendi: quorum ille ut affectus notione & relatione paternitatis, vocatur *dictio*; iste vero ut affectus relatione Spiratoris vocatur *Spiratio*: ergo. Unde S. D. hic a. 5. *processiones in Divinis, inquit, accipi non possunt, nisi secundùm actiones, quæ in agente manent, hujusmodi autem actiones in natura intellectuali non sunt nisi duæ, scilicet intelligere, & velle, &c. Relinquitur igitur, quòd nulla alia processio possit esse in DEO, nisi Verbi & amoris.*

§. II.

Objectiones & corollaria.

Objic. primò. Si daretur in DEO processiones, in DEO daretur ens ab alio: sed hoc repugnat: ergo & prius, sequela constat, quia Filius